

Hárček BRATISLAVA 1937 - svetobežník

Prvý československý hárček (hárček Kde domov můj? vydaný v roku 1934 nebol v pravom zmysle slova hárčekom, keďže bol tlačený na kartónovom papieri bez lepu, poštou označený ako grafický list) bol vydaný pri príležitosti konania celoštátnej výstavy poštových známok v Bratislave 24.10.1937 v náklade 847.213 kusov s rámcovým zúbkovaním rozmeru 12 ½, na bielom žilkovanom papieri so žltkastým lepom. Pre obraz známok boli vybrané existujúce farebné grafiky Karla Vika z roku 1932 ako pohľady na dva slovenské skvosty, a to : Popradské pleso vo Vysokých Tatrách, kde dnes stojí obnovená Majláthova chata a Štefánikovu Mohyľu na Bradle. Prípravu rytín pre oceľotlač z plochej dosky, pre ktoré zhotovil najprv vlastné kresby, realizoval Karel Seizinger. Tlač bola náročná na presnosť. Krátkemu času potrebnému na realizáciu tlače predchádzali rôzne prípravné a manipulačné skúšobné tlače, realizované aj kníhtlačou, ako aj úpravy definitívnej podoby hárčeka, ktoré sa ale dochovali len úplne výnimočne. Samotná tlač prebiehala trojfázovo, kde sa tlačila najprv jedna, potom druhá farba a nakoniec sa hárček vkladal do perforačného stroja. Tieto fázy sa podľa potreby zamieňali. Pri príprave aj samotnej tlači vznikli niektoré málo významné odchýlky, ako vo vzdialenosti známok a perforácie od spodného okraja (tri základné varianty), tak vo farebných odchýlkach (najmä modrej), ale aj v samotnej kresbe (tri typy). Okrem toho, už zriedkavejšie, existuje viacero nálezov väčších či menších posunov, pootočení, vynechaní, prípadne škvŕn, či slepotlačí, alebo iných výrobných chýb. Naozaj výnimočné sú však len vynechaný, alebo „aspoň“ prevrátený perforačný rámec, prípadne vynechaná tlač jednej farby. Taktiež sa dochovali tlače rytín a dokonca aj unikátna zrkadlovo obrátená tlač rytiny veľkého formátu. Skutočné poštové použitie celého hárčeka nie je známe, vyskytujú sa len filatelistické zásielky, väčšinou s príležitostnými pečiatkami výstavy, menej autopošty a len úplne ojedinele sa nachádzajú štylizované zásielky s dennou poštovou pečiatkou.

Počas krátkej doby platnosti (do 31. 12. 1937) sa hárčeky nespotrebovali, a tak zostalo pomerne veľké množstvo, ktorého časť začala svoju púť po svete v októbri 1938 po pričlenení časti Čiech k Sudetskému Nemecku, kedy bola na niekoľko sto kusov (144 + 350) umiestnená propagandistická nemecká ručná pretlač. V júli 1939 bolo oceľotlačou z hĺbky na československom veľvyslanectve v USA pretlačených 10.500 (variant s rokom 1939) a 2.000 (variant s rokom 1940) kusov hárčekov propagačnou prítlačou v šiestich farbách pre účely svetovej výstavy v New Yorku a následne 4.500 kusov pre účely národnej výstavy v Toronte, ktorá sa ale neuskutočnila. Svoje putovanie hárček po skončení druhej svetovej vojny, v roku 1945, zavŕšil v Bruseli na výstave známok, pri príležitosti oslavy dňa vzniku Československa a na pamiatku vypálenia obce Lidice, kde bola na 25.000 kusoch číslovaných hárčekov umiestnená príležitostná prítlač vo flámštine a vo valónštine, spolu s belgickou známkou a pečiatkou. Poštové použitie všetkých pretlačených hárčekov je známe len vo forme filatelistických zásielok. Známe sú tiež zberateľské listy neprepravené poštou. Všetky pretlače/prítlače vykazujú veľké množstvo chýb, z ktorých niektoré sú pomerne vzácne, až unikátne.

Autor vo svojom exponáte predstavuje najkomplexnejší celok filatelistických, často unikátnych, dokladov o jednotlivých fázach prípravy a výroby hárčeka, ktoré počas niekoľkoročnej práce, venovanej tejto téme zozbieral a zostavil do ucelenej prezentácie, vrátane dokumentácie využitia hárčeka na propagačné a propagandistické účely po celom svete.

Vysvetlivky skratiek :

U : unikát, RRR : existuje maximálne 5 kusov, RR : existuje maximálne 20 kusov, R : existuje maximálne 50 kusov, E : atest